

Hoe ophef in het theater tot interculturele dialoog kan leiden

Een dansvoorstelling voor de jeugd (6+) zorgde [onlangs](#) voor ophef.

Leerlingen van groep 5 t/m 8 van de islamitische Aboe Daoedschool in Utrecht bezochten *IJspaleis* (6+) van danstheatergroep plan d-. Bij een dansje van twee verliefde pinguïns verzocht een van de leerkrachten de voorstelling stop te zetten. Deze scène werd niet geschikt voor de leerlingen gevonden, luidde de verklaring. Het liep erop uit dat leerlingen en leerkrachten het theater verlieten.

Het voorval kwam in het nieuws. Het Algemeen Dagblad en GeenStijl publiceerden erover. Het vervolg is voorspelbaar. Onder het GeenStijl-artikel ontrolde zich een lange ladder van haatreacties. Andreas Denk, choreograaf en artistiek leider van plan d-, meldde de gebeurtenissen op zijn facebookpagina. Hij wilde van andere theatermakers weten of ze ook wel eens zoiets hadden meegemaakt en hoe ze ermee omgingen. Maar er kwamen vooral reacties uit een andere hoek: één en al haat tegen de islam. Daar zat Andreas Denk niet op te wachten.

Na de storm werd het weer stil. Moet het hierbij blijven? Moet iedereen zich maar weer mokkend in zijn hokje terugtrekken? Andreas Denk wil een dialoog. Ook de andere betrokken partijen willen niets liever dan een constructieve voortgang. Kan kunst hierbij een rol spelen?

Kunsteducatie

Het bezoek aan de voorstelling was voorbereid door het UCK (Utrechts Centrum voor de Kunsten). Dit is een instelling die kunsteducatie in het primair en voortgezet onderwijs ondersteunt. Het centrum programmeert niet alleen theater- en museumbezoek voor scholieren (receptieve kunsteducatie), maar ook programma's waarin leerlingen en leerkrachten zelf creatief aan de slag gaan (actieve kunsteducatie). Politiek en religieus neutraal. 'Er is overleg met de Aboe Daoedschool geweest over de geschiktheid van *IJspaleis*', vertelt adjunct directeur van het UCK René van der Kolk. 'Politiek en religieus is onze positie neutraal. Maar we houden wel rekening met de signatuur van de scholen waarmee we samenwerken. Bij christelijke scholen doen we dat. Bij islamitische net zo. We overleggen en we verdiepen ons in wat voor doel scholen hebben met kunsteducatie. Wat voor soort educatie willen ze? Op grond daarvan bieden wij programma's aan. Bij de keuze voor een voorstelling heeft de school het laatste woord. Maar nu is het dus blijkbaar toch een keer misgegaan.'

Onverwacht

De bezwaren van de leerkrachten kwamen voor Andreas Denk totaal onverwacht. 'Vorig seizoen kwam diezelfde school naar een andere voorstelling van plan d-, *Zeehelden*. Daarin komt een scène voor waarin drie vrouwen een zeeman een mond-op-mondbeademing geven. Daar had de school geen bezwaar tegen. Waarom nu dan wel tegen die pinguïns die elkaar een kusje geven? Een kus was het eigenlijk nog niet eens. Alleen een soort "eskimokus" waarbij de neuzen tegen elkaar gewreven worden.'

Niet onoverkomelijk

René van der Kolk betreurt de gebeurtenissen, maar vindt ze niet onoverkomelijk. 'Ik ben geheel volgens Nederlandse waarden en normen opgevoed en opgeleid. Daardoor kan ik niet altijd inschatten wat in islamitisch onderwijs past. Dat is de reden waarom we het bij het UCK belangrijk vinden in gesprek te zijn en te blijven met de scholen waar we programma's voor maken. Dat het één keer misgaat mag geen reden zijn het contact af te kappen. De Aboe Daoedschool wil zelf trouwens ook met ons doorgaan. Het is een school die waarde hecht aan kunsteducatie. Ik denk dat er veel mogelijk is in islamitische scholen.'

Dialogoog

De behoefte van Andreas Denk aan een dialoog sluit hierop aan. Hij wil begrijpen waar hun afwijzende reactie vandaan komt. 'Op de website van de Aboe Daoedschool staat dat de school de kinderen tot goede Nederlanders wil opleiden, niet tot goede moslims. Wat is er mis met die pinguïndans? Waren er belangen waar de leraren rekening mee moesten houden? Zijn ze ergens bang voor? Is de pinguïn voor moslims een onrein dier?'

Vrouwen met lang haar

Ook vraagt Andreas Denk zich af hoe de leerlingen volgens de schoolleiding hun draai kunnen vinden in de Nederlandse cultuur. 'Als er in een voorstelling jonge vrouwen met lang haar voorkomen die een man verleiden, dan begrijp ik wel dat dat confronterend is als er meisjes met hoofddoeken in de zaal zitten. Maar waarom er zo'n punt van gemaakt! Op straat zie je dingen die veel confronterender zijn. Reclames voor bh's en strandkleding. Dat is nu eenmaal de realiteit in Nederland. Waarom zou dan juist zoiets liefdevols als die pinguïndans zo erg zijn? In de voorstelling zijn de vrouwen bovendien een soort droombeeld en nog niet eens *real*. Het is maar hoe je ernaar kijkt.'

Grenzen opzoeken

Kunsteducatie is bij uitstek geschikt om op deze vragen in te spelen. 'Kunst heeft een belangrijke functie in de samenleving', zegt Andreas Denk. 'Kunst zoekt grenzen op, plaatst vraagtekens bij de dingen, schudt de boel op.' Kunst is dus een middel om mensen uit te dagen zich een mening over de dingen te vormen.

Zelfstandige, zelfredzame, liefdevolle, respectvolle mensen

'In Nederland is er vrijheid van geloof. Maar scholen hebben ook de educatieve opdracht kinderen in hun eigen meningsvorming te stimuleren. Kinderen moeten opgeleid worden tot zelfstandige, zelfredzame, liefdevolle, respectvolle volwassenen met een eigen mening. Als er een verschil van mening is, moeten ze geleerd hebben dat zelf op te lossen zonder dat er van bovenaf opgelegd wordt hoe ze dat moeten doen. Dan wil je dus niet dat scholen kinderen te veel beïnvloeden. Dat scholen binnen de norm van goed fatsoen bepalen wat kinderen wel en niet mogen zien. Als welke religie dan ook via de school censuur uitoefent op een educatieve activiteit, lijkt me dat een eenzijdig leerdoel.'

Essentieel

Hoever wil Andreas Denk gaan als hij hierover met een school in dialoog gaat? In hoeverre kan hij als kunstenaar tegemoetkomen aan wat een school wenst? 'Als een kus in een voorstelling essentieel is voor het verhaal en een school heeft daar moeite mee, dan kan ik die kus toch niet weghalen. Als die kus bijzaak is, dan zou ik er misschien over kunnen denken dat te doen. Maar voorop staat: als ik een voorstelling maak, dan vraag ik me niet af of het wel kan op alle scholen. Dat heeft met het opzoeken van grenzen te maken. Als dat niet kan, worden het saaie voorstellingen. Dan wordt het theater van de grootste gemene deler.'

Investeren

'Ik wil graag spelen voor cultureel diverse scholen', zegt Andreas Denk. 'Daar wil ik meer in investeren. Maar ik ben nu dus wel met mijn neus op de realiteit gedrukt. Die realiteit is al jaren sluipend gaande. Veel theatermakers sluiten hier hun ogen voor. Ik wil een dialoog om te verkennen hoe ik ermee om moet gaan.'

Onderaan beginnen

Welke vorm zou zo'n dialoog moeten krijgen? Andreas Denk denkt aan een les in de klas. 'Je moet ergens onderaan beginnen. En kinderen vinden het leuk. Ik hoorde dat veel kinderen van de Aboe Daoeschool *IJspaleis* ook gewoon leuk vonden.'

Tragisch misverstand

De leiding van de Aboe Daoedschool heeft na de gebeurtenissen rond *IJspaleis* niet stilgezeten. De school betreurt wat er is gebeurd. 'We hebben ons afgevraagd welke les we kunnen trekken uit hoe het nu gegaan is', zegt woordvoerder Fouad El Haji. 'We hebben met het UCK om de tafel gezeten. Het ministerie belde ons. We hebben uitgelegd dat er sprake is van een tragisch misverstand.'

Verkeerde inschatting

'De leerkracht die de voorstelling heeft laten afblazen had de verantwoordelijkheid voor de kinderen. Ze heeft op dat moment een verkeerde inschatting gemaakt. Als ze van tevoren geweten had wat de gevolgen voor de school zouden zijn, dan zou ze misschien anders hebben beslist. De school heeft veel kritiek gekregen.'

Grote stad

De school begrijpt die kritiek. De beslissing is in de hitte van het moment genomen. Ze weerspiegelt niet hoe de school in het algemeen met theatervoorstellingen omgaat. 'Wij zijn geen school die weggaat bij een scène die niet geschikt is voor onze leerlingen. De school staat in een grote stad, zelfs naast het Zandpad¹⁾. De kinderen worden regelmatig geconfronteerd met situaties die niet geschikt voor hen zijn. Dat is onvermijdelijk en dat accepteren we. Ik zie het als onze pedagogische plicht de kinderen te leren om te gaan met wat zij in de Nederlandse samenleving tegenkomen.'

Identiteit en visie

Iedere school doet dat op zijn eigen manier. Net als elke "bijzondere school" heeft de Aboe Daoedschool een bepaalde missie en visie. 'Dat hoort bij onze identiteit. Wij willen geen moderne popmuziek en geen seksuele uitingen voor de kinderen. Op grond hiervan maken we een selectie uit het aanbod van het UCK. Als we er eenmaal voor hebben getekend, dan houden we ons aan het programma en lopen we niet weg als er een scène in zit waar leerkrachten bezwaren tegen hebben.'

Voor 100% doorgaan

Intern heeft de school grondig besproken hoe men dit soort misverstanden in de toekomst kan voorkomen. 'Als een voorstelling door het UCK wordt aangeboden, dan gaan we ons in het vervolg nog zorgvuldiger afvragen: is het geschikt voor leerlingen van onze school? Eén van de leerkrachten zal van tevoren de voorstelling bekijken. Na afloop evalueren we altijd. In elk geval staat vast dat we voor 100 % doorgaan met ons cultuurprogramma. We gunnen de leerlingen het beste cultuurprogramma van Nederland.'

Taalontwikkeling en emotionele ontwikkeling

De Aboe Daoedschool hecht onverminderd belang aan kunst voor de leerlingen. 'Kunst geeft reflectie op het dagelijks leven van de leerlingen. Daarnaast is theaterbezoek goed voor de taalontwikkeling en de emotionele ontwikkeling. En dan heb je nog het entertainment-aspect. We vinden het ook belangrijk dat de kinderen gewoon een leuke middag hebben. Dat ze zich in de voorstelling herkennen en kunnen lachen.'

Eenvoudig rekensommetje

De wensen en opvattingen van de betrokken partijen bieden genoeg aanknopingspunten om de situatie vlot te trekken. Het is een eenvoudig rekensommetje. $1 + 1 + 1 = 3$. We hebben een dansgroep die dialoog wil, een school die hecht aan kunsteducatie en een organisatiebureau dat ook actieve kunstprojecten organiseert.

Actieve dialoog

Laat Andreas Denk of een andere medewerker van plan d- naar de Aboe Daoedschool gaan en, zo nodig na overleg met het UCK, een actief theaterproject opzetten, met leerlingen en docenten. Leer de leerlingen en leerkrachten de vaardigheden om zichzelf in theater te uiten. Op hun manier. Geef ze op een A4-tje het verhaal van *IJs paleis* en vraag: hoe zouden jullie hier een theatervoorstelling van maken? En dan kijken en de verschillen bespreken tussen hun aanpak en de Nederlandse. Zo zoek je grenzen op, stimuleer je de kinderen in hun creatieve ontwikkeling, leer je elkaars verschillen kennen en krijg je behalve een receptieve ook een actieve dialoog.